

Historický kalendář na rok 2013

Pavel Drábek

Prakt. lékař. 2013; 9(2): 101

1493 – Narodil se zakladatel chemie Theophrastus Aureolus Bombastus von Hohenheim, známější pod jménem **Paracelsus** (+ 1541). V r. 1537 léčil na Moravském Krumlově Jana z Lipé.

1613 – Zemřel pražský lékař a lékárník Adam Zalužanský ze Zalužan (nar. 1555). V r. 1592 napsal **Řád apotékářský**, v němž uvedl povinnosti lékárníků při zabezpečení jakosti a dostupnosti léků. Součástí řádu byla též sazba.

1693 – Profesor pražské lékařské fakulty Löw z Erlsfeldu (1648–1725) vydal pro studenty seznam léčiv „**Via regia...**“ (Královská cesta čili způsob, jak se mají předepisovat léky).

1723 – Prof. Löw z Erlsfeldu vydal spis „**Medicina universa practica**“, v němž uvedl třicet vlastních předpisů. Některé z nich byly převzaty do pražských dispensatorií a sazeb.

1753 – Byl vydán **Všeobecný medicínal-ní řád** („General-Medicinal-Ordnung“), který v Čechách a na Moravě (tam vyšel již 1752) vymezil práva a povinnosti zdravotníků (lékárníkům zakázal léčení, lékařům přípravu léků). Každý lékárník se musel podrobit úřední zkoušce.

1743 – V Kuksu byl založen **hospitál s lékárnou**. Její barokní interiér souvisí se sbírkami Českého farmaceutického muzea.

1773 – Dodatek k medicínálnímu řádu zavedl v Praze, Brně a Opavě **grémia majitelů lékáren**. Byly to organizace, které se podílely na řízení odborné činnosti lékáren (viz též r. 1833).

1783 – Narodil se F. W. Sertürner (†1841), který v letech 1803–1805 při zkoumání opia objevil „principium somniferum“, což byl v podstatě **morfin**.

1833 – Vedle dosavadních hlavních (zemských) grémií byla v jednotlivých krajích zřízena **filiální lékárnická grémia**.

■ Pařížští lékárníci M. Mothes a J. Dublanc zavedli výrobu elastických **želatinových tobolek** namáčením formiček do roztavené želatinové směsi.

1843 – Zemřel zakladatel homeopatie německý lékař Samuel F. C. Hahnemann (nar. 1755).

■ Wiliam Brockedon (1747–1854) získal anglický patent na přípravu „compressed pills“, tj. **tablet**. Ke slisování suchých látek ve formě docházelo úderem na lisovací trn.

1863 – Německý chemik Adolf von Baeyer (1835–1917) syntetizoval **kyselinu barbiturovou**. K jejímu využití došlo později (viz 1903).

■ Americký lékárník J. Danton zlepšil technologii přípravy **tablet** (mj. použitím kluzných látek).

1873 – **Vaselina** (pod jménem „Cosmolina“) byla zavedena jako mastový základ.

1883 – Opavský lékárník PhMr. Gustav Hell (1843–1921) založil v Komárově u Opavy **továrnu na léčiva** (Hellco, pozdější n.p. Galena, nověji Teva).

1893 – Zemřel pražský lékárník Dr. pharm. Alois Jandouš (nar. 1838), zakladatel novodobé **české farmaceutické literatury**.

■ Vyšla první česká učebnice galenické farmacie **Lékařnická technika** od litoměřického lékárníka PhMr. Karla Láblera (1852–1902).

1903 – Do českých lékáren nastoupily jako **aspirantky** první ženy.

■ Narodil se Jaroslav Hladík (†1975), náš první docent dějin farmacie (1947 UK Praha, od roku 1953 MU Brno).

■ PhMr. Štěpán Rektořík (1869–1943) vydal latinsky napsanou knihu **Praeparata pharmaceutica**. Byla to kompilace z různých evropských lékopisů, obsahující složení téměř dvanácti set volně prodejných léčivých přípravků.

■ Do terapie byl zaveden první derivát kyseliny barbiturové **barbital (Veronal)**. Po něm následovalo ještě několik desítek derivátů, z nichž se v současnosti používá jen fenobarbital.

1913 – Původně vojenský lékárník, později zakladatel české **farmakoergazie** PhMr. Emanuel Senft (1870–1922) vydal knížku „Všeobecná pravidla o pěstování léčivých bylin“.

1923 – Zemřel pražský lékárník a náš první **historik farmacie** PhMr. Emil Šedivý (nar. 1872). Byl též předsedou Čs. lékárnické společnosti.

■ V Kalendáři Lékařnických listů byl uveřejněn podrobný návrh na **rozšíření studia** farmacie na osm semestrů.

1933 – Švýcarský chemik Tadeus Reichstein (1897–1996) syntetizoval **kyselinu askorbovou**.

1938 – Po ztrátě pohraničních území upustilo Ministerstvo veřejného zdravotnictví od úmyslu vydat první **Československý léko-**

pis v latině a připravovalo jeho české vydání. Před dokončením tisku však došlo k okupaci a bylo u nás zavedeno šesté vydání lékopisu německého.

■ Vyšlo druhé vydání **Lékařnické učebnice**.

1943 – Americký mykolog Samuel A. Waksman (1888–1973) se spolupracovníky izoloval ze *Streptomyces griseus* antibiotikum **streptomycin**.

1953 – Byly zavedeny **mezinárodní názvy léčivých látek** (International Nonproprietary Names, zkráceně INN).

■ Zemřel analytický chemik a jeden z tvůrců **čs. lékopisu** profesor RNDr. PhMr. Oldřich Tomíček, člen korespondent ČSAV a předseda farmaceutické sekce Čs. lékařské společnosti J. Ev. Purkyně.

■ Spojením skladů lékárenské služby a galenických laboratoří byl vytvořen oborový podnik **Zdravotnické zásobování**, ke kterému bylo později připojeno **Rozvojové lékárnické středisko**.

1963 – Delegáti členských států Evropského hospodářského společenství projednali možnost vytvořit **Evropský lékopis**, což bylo v následujícím roce potvrzeno smlouvou

1973 – G. Birrenbach a P. Speiser vypracovali metodu přípravy **nanokapslí**.

1983 – Zemřel profesor anorganické chemie RNDr. PhMr. Stanislav Škramovský (nar. 1901). Byl dlouholetým předsedou **lékopisné komise** a Čs. farmaceutické společnosti.

1993 – Byl vydán **Český farmaceutický kodex** jako náhrada oborových norem na léčivé přípravky a rostlinné drogy. Vznikl Spolek pro vybudování **Českého farmaceutického muzea**.

2003 – Zemřel profesor RNDr. PhMr. Milan Chalabala, CSc. který původně působil na fakultě v Brně, potom v Bratislavě a též v zahraničí. Publikoval různé práce z farmaceutické technologie a z dalších oblastí a připravil také **4. vydání Československého lékopisu**.

■ Spojením společností Léčiva a.s. a Slovafarma a.s. vznikla firma **Zentiva**.

RNDr. Pavel Drábek
Masarykova 895, 252 63 Roztoky u Prahy